

INVENTARI DEL TRESOR LITÚRGIC DE L'ALTAR DE SANT PERE DE LA CATEDRAL DE VIC DE PRINCIPÍ DEL SEGLE XIII¹

per LOURDES DE SANJOSÉ I LLONGUERAS

RESUM

L'autora presenta l'inventari inèdit del mobiliari litúrgic de l'altar de Sant Pere de la catedral de Vic, possiblement de principi del segle XIII. L'inventari ocupa el marginal del f. 152 del *Liber dotationum antiquarum* (ACV). S'analitzen testaments amb deixes d'interès, així com les figures del sagristà Pere de Tavertet (1157-1218) i de Guillem de Tavertet, nebot seu i bisbe de Vic (1195-1233), ambdós lligats per la cronologia de l'inventari. Es fa un estudi de les peces relacionades. Un dels ítems més significatius és un calze *magnum* que Pere de Tavertet havia deixat a l'esmentat altar.

Paraules clau: inventari, altar de Sant Pere, catedral de Vic, *Liber dotationum antiquarum*, Pere de Tavertet, Guillem de Tavertet, calze, creu, frontal d'altar, encenser.

ABSTRACT

The author presents the unpublished inventory of liturgical objects of Saint Peter's altar in Vic Cathedral, possibly dating to the early 13th century. The inventory can be found in *folio* 152 of *Liber dotationum antiquarum* (ACV). This article analyzes the wills and the figures of Pere de Tavertet (1157-1218), sacristan, and Guillem de Tavertet, his nephew and bishop of Vic from 1195 to 1233. The author provides a study of the pieces included in the inventory, the most important of which is the *magnum* chalice which Pere de Tavertet bequeathed to the altar.

Keywords: inventory, Saint Peter's altar, Vic Cathedral, *Liber dotationum antiquarum*, Pere de Tavertet, Guillem de Tavertet, chalice, cross, altarpiece, thurible.

---

1. Agraïm molt sincerament al doctor M. S. Gros i al doctor R. Ordeig l'ajut i les facilitats que ens han dispensat per a la consulta de la documentació de l'Arxiu Capitular de Vic (ACV) pertinent per a aquest treball.

El *Liber dotationum antiquarum*² de la catedral de Vic anota, en el marginal del f. 152, l'inventari de l'altar de Sant Pere d'aquesta seu, fet realment important, perquè no és gens habitual (fig. 1). Els ítems que s'hi relacionen donen a conèixer el tresor que componia el mobiliari d'aquest altar, molt ben proveït, com es veu:

Habet altare Beati Petri.	}	argenti
Novem calicem		
Duos pelves		
Duas canadellas		
Unam caxam		
Quoddam vas pro crismate		
Item duo turibula	}	argenti
Tres cruces		
Quoddam lignum Domini		
Tabulam et amigdalum		
Et quoddam aliud instrumentum		
Item habet x anulos.		
Item decem et octo coopertoria		
inter bona et vilia		
Item duos textus argenti		
Item quoddam calicem magnum quem		
P[etrus] de Tavarteto quondam sacrista		
Vicensis dimisit altari Santi Petri. ³		

La documentació pertanyent a inventaris i testaments religiosos d'aquesta cronologia dins la geografia catalana és objecte del nostre estudi en la tesi doctoral. Hem treballat a bastament testaments dins els quals els llegats a esglésies són una font important per al nostre coneixement i per a la valoració del mobiliari dels tresors de les esglésies catalanes. En aquest context s'han de situar les deixes als altars de Sant Pere i de Santa Maria de la seu de Vic, la qual les rebia amb una certa normalitat per part de la jerarquia eclesiàstica, dels clergues o dels fidels. Un exemple magnífic fou la deixa feta en el testament de Pere Berenguer de Balenyà, el 16 de juliol de 1181 (amb lligams familiars amb els Tavertet, dels quals parlarem més endavant):

Meam cuppam argenteam quam michi Rex Francie donavit dimito altari maiori sedis Vici ut semper stet super ipsum altare ad eucharistiam Domini reservandam.⁴

2. ACV, *Liber dotationum antiquarum*, volum en pergami que inclou, entre d'altres, testaments i deixes de béns a l'església de Vic. Guillem de Mont-ral, canonge de la seu, manà compilar la documentació al notari Andreu d'Almúnia, canonge i escrivà públic de Vic, per bé que l'escriu el sacerdot Pere de Madriguera vers el 1217, segons consta en el f. 145v.

3. ACV, *Liber dotationum antiquarum*, f. 152.

4. ACV, *Liber dotationum antiquarum*, f. 38v (16 juliol 1181).

La riquesa de la documentació contrasta amb l'escassetesa de les obres que ens han pervingut. Efectivament, quan hom intenta reconstruir el tresor litúrgic de l'Església (catalana) de la segona meitat del segle XII i els primers decennis del XIII, és gairebé impossible fer-ne un seguiment complet amb les obres; només se'n pot tenir una aproximació més o menys real, i poquíssimes vegades l'obra descrita es pot identificar amb alguna de les conservades. Tanmateix, aquesta manca d'obra es pot compensar, i molt, amb els textos documentals, engruixits en els darrers anys amb la publicació de les dotalties de les esglésies catalanes,⁵ els diplomataris (de catedrals, de monestirs o d'arxius), els cartularis i col·leccions diplomàtiques diverses.⁶ Alguns d'aquests textos han fornit nombroses anotacions d'ítems amb una xifra gens menyspreable de peces avui del tot desconegudes. És així com hem pogut fer un esquema que hem aplicat als tresors de les esglésies de les nostres contrades.

A diferència d'altres tresors litúrgics altmedievals, com, per exemple, l'hispaní castellà o el de Silos, el llemosí (d'aquesta cronologia), el germànic o el mosà (amb una potència d'obra magnificada a vegades per l'ús de materials nobles molt preuats, a voltes amb incrustacions de pedres precioses), el que hom pot definir pròpiament com a *tresor litúrgic català* potser és menys sumptuós (sempre s'han de tenir en compte les obres avui conegudes), però, alhora, molt més sistemàtic i funcional. Les dotacions fetes amb motiu de les consagracions de les esglésies en són un bon referent.

Aquest és un fet real i significatiu. Per què no s'han conservat gaire exemplars que nosaltres considerem «d'alt interès artístic»? Creiem que hi ha un fet que diferencia la constitució d'un gran tresor d'església en època medieval. Els que hem citat com a dipositaris d'obres rellevants d'orfebreria corresponen sempre a monarquies consolidades, amb territori i poder reconeguts, capaces d'aglutinar al seu entorn un nombrós seguici d'intel·lectuals i artesans que les ajudaren a afermar i enaltir llurs corts i culte, extensible, també, a les jerarquies que gaudien del més elevat estatus, exemples prou significatius de les quals foren els reis de Castella-Lleó, els Plantagenet o els otònides. Però els territoris de la Catalunya Vella havien estat constituïts per comtats fins a l'any 1137 (esposalles de Ramon Berenguer IV i Peronella d'Aragó), els quals havien lluitat per consolidar i defensar estructures mitjanes, a voltes encara per definir, d'atacs d'altres comtats o de senyors i, sobretot, dels sarraïns que intentaven conquerir-los. La consolidació del territori català esdevingué una preocupació real ben bé fins a Jaume I el Conqueridor (1208-1276), monarca que consolidà la monarquia, però de qui no ens consta un aferrissament a enaltir o promocionar la riquesa dels tresors de les esglésies, com pogueren fer alguns dels seus successors.

Hom s'ha de situar en aquest marc per entendre, d'una banda, les prioritats i, de l'altra, la disposició econòmica dels monarques per a altres empreses més enllà de les generades per les guerres. El proveïment de llurs esglésies catedralícies, de monestirs i de petites esglésies era assegurat, però una altra cosa eren les matèries que s'empraven per a les obres, així com, i correlacionada amb aquest fet, la poca disponibilitat de grans centres de creació artística (dedicats a conrear els metalls més preuats). De tota manera,

5. R. ORDEIG, *Les dotalties de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, Vic, Estudis Històrics, 1993-2004, 7 v.

6. La Fundació Noguera els publica regularment.

el buidatge de la documentació assegura un fet, i és la dispersió de tallers i tallerets d'obra de metall, menys preuats, sí, però a la fi creadors d'obra per a la litúrgia. En aquest important apartat hem de col·locar els encensers, molts de ferro o de bronze, l'estudi dels quals ens assenyalen part del procés creatiu de l'obra de metall d'aquesta terra. Altres tipologies són també ben significatives del taller català: el calze i la seva patena no manquen en cap cas a les esglésies; tampoc, en ordre d'importància, la creu, el frontal d'altar, les cobertes o tapes d'algun llibre litúrgic, els canelobres, etc.

EL PERSONATGE I EL SEU CONTEXT FAMILIAR

L'anotació referida a Pere de Tavertet (1157-1218) ens serveix per situar-nos en el marc històric d'aquest sagristà i del seu nebot, el controvertit bisbe Guillem de Tavertet de Vic (1195-1233). Les notícies que ens proporciona el *Liber dotationum antiquarum* són explícites pel que fa a la importància del llinatge dels Tavertet a Vic, dels quals Pere era un membre destacat, pels lligams amb la seu vigatana i per les seves donacions al llarg dels més de seixanta anys en què fou sagristà.⁷ El *Liber* dona a conèixer la *carta hereditatis* corresponent al seu ingrés al capítol catedralici en temps del bisbe Pere de Redorta (1147-1185):

Hec est carta hereditatis Petri de Tavarteto, Ausonensis sacriste. Sub sancte Trinitatis nomine ego Petrus de Tavartet voveo et offero Domino Deo et Sancto Petro Ausonensis sedis me ipsum ut Deo annuente in eadem ecclesie divinis mancipatus officiis omnipotenti Domino valeam servire [...]. Quapropter ego Petrus, Dei gratia Ausonensis episcopus, et universalis canonicorum conventus recipimus te supradicte Petre iuxta premissum votum tuum ad clericatus officium et deinceps fratrem et canonicum huius ecclesie te esse volumus et facimus [...]. Quod est factum XII kalendas ianuarii anno XXI regni regis Lodovici iunioris.⁸

Deixem de banda les donacions, normalment de caire econòmic (terres, masos, aïlls, etc.), per destacar-ne algunes de més adients a la mateixa catedral. El 13 d'abril de 1194, dotà una capellania al cor de la seu vigatana.⁹ El degà Joan Lluís de Montcada, en el seu episcopologi de Vic,¹⁰ anota una breu ressenya del personatge per la qual sabem que, el 23 de desembre de 1200, instituï un canonicat a l'altar de Sant Miquel, del qual tingué força cura, tota vegada que donà detalls puntuals per al canonge que el succeís. Hi fou prevista la celebració continuada de misses, així com altres ofrenes, com ara cremar una candela continuadament; per aquesta obligació i per les despeses de la canongia, assignà censos i possessions per mantenir-la.¹¹ I, el 23 d'octubre de 1210, instituï la festa de sant Agustí a la seu vigatana.¹²

7. P. FREEDMAN, «Una carta del papa Innocenci III a Pere de Tavertet», *Ausa*, vol. XII, núm. 117 (1986), p. 109-112.

8. ACV, *Liber dotationum antiquarum*, f. 71v-72 (21 desembre 1157).

9. ACV, *Liber dotationum antiquarum*, f. 1.

10. J. L. de MONTCADA, *Episcopologio de Vich*, vol. I, Vic, Imp. de R. Anglada, 1891, p. 532-533.

11. ACV, cal. 9, capsula Guillem de Tavertet, núm. 20.

12. ACV, cal. 9, capsula Guillem de Tavertet, núm. 44.

L'any 1984¹³ es donà a conèixer una lletra papal d'Innocenci III del 13 de maig de 1199 que confirmava una donació de béns feta al capítol de Vic per Pere de Tavertet, lletra que ens ha arribat per la còpia del canonge Pere de Castelló, de final del segle XIII o principi del XIV.¹⁴

Una còpia en pergami de l'any 1223 recull el testament del sagristà Pere de Tavertet, fet l'11 de febrer de 1205,¹⁵ segons el qual llegà nombrosos objectes litúrgics: a l'altar de Sant Pere de Vic, un anell d'or ornat amb un safir que sempre havia estat en el tresor de l'església, i la seva voluntat era que en continués formant part; a l'altar de l'església de Santa Maria de Vic, una *marcham et dimidia* (moneda) d'argent per fer-ne un calze; al bisbe Guillem, una copa d'argent que havia estat adquirida al bisbe de Girona, i al monestir de Sant Pere de Casserres, un calze.

Dimitto ecclesie S. Marie Vici pro libris faciendis ad legendum mille solidos quos Ferrarius de Sorba cum dictis manumissoribus donet inter victum et mercedem scriptoris et pergamenos et stet cum eodem Ferrario in suis domibus ipse scriptor.

El sagristà Pere de Tavertet morí el 14 de desembre de 1218 al monestir de Sant Pere de Casserres.¹⁶

El seu nebot, Guillem de Tavertet, havia estat designat bisbe de Vic l'any 1195 i mantingué el càrrec fins a la seva renúncia, el 1233.¹⁷ Freedman opina que la magnificència del sagristà Pere vers el capítol de la seu «tingué relació amb un esforç de millorar la situació del seu nebot, el bisbe, i de tranquil·litzar les lluites internes».¹⁸

El cert és que, amb el nomenament episcopal del seu nebot, l'autoritat i la influència de Pere de Tavertet sobre el capítol de la catedral vigatana degueren augmentar considerablement.

L'INVENTARI

L'inventari inèdit de l'altar de Sant Pere, que era l'altar major de la catedral de Vic, és rar dins el context cronològic que estudiem. Hem treballat ben pocs inventaris de cronologies antigues, compreses entre mitjan segle X i el segle XII, i en cap cas hem trobat un inventari d'un altar o d'una capella; per consegüent, es tracta d'un fet realment singular. La informació que ens proporciona és la d'un parament d'altar ben proveït, puix que, alhora que s'esmenten les tipologies més comunes, també hi són representades, moltes d'elles, per més d'un exemplar. A tall d'exemple, hi ha nou calzes, dos renta-

13. *Pergamins de la cúria del castell de Torelló*, vol. 2: *De l'any 1301 al 1350*, transcr. de Jaume Coll i Castanyer, Torelló, Associació d'Estudis Torellonencs, 1984, p. 118.

14. P. FREEDMAN, «Una carta...», p. 109. Donació a la seu de Vic.

15. Còpia en pergami del 1223: ACV, armari 9, capsa Guillem de Tavertet, núm. 36.

16. ACV, Col·lecció Jaume Ripoll, vol. 68, p. 35.

17. J. L. de MONTCADA, *Episcopologio...*, vol. 1, p. 517-581.

18. P. FREEDMAN, «Una carta...», p. 111.

mans, dues canadelles, dos encensers, tres creus, deu anells i dos llibres amb cobertes d'argent, a més d'una capseta, un vas per al sant crisma (oli), un *lignum Domini*, un retaule (d'argent) i un calze *magnum* (el que llegà Pere de Tavertet).

No hi consta encapçalament ni data. Tanmateix, l'anotació explícita de la deixa del calze lligada a Pere de Tavertet, el seu donant, ens la fa situar després del seu òbit. La composició del tresor confirma, al nostre parer, una data del redactat de l'inventari no gaire llunyana a la mort del sagristà, l'any 1218, alhora que es fa ressò de la magnificència de l'altar de Sant Pere.

Aquesta abundor d'obra fa pensar en un altre aspecte que ens ha interessat: els tallers catedralicis i monàstics catalans que es dedicaren a conrear metall, preuat o no. Malgrat no disposar de documentació que ens ho confirmi (la carestia d'aquest tipus d'informació, d'altra banda, és un fet habitual als territoris cristians d'Occident), l'obra parla per si mateixa. En el testament del nostre personatge, hi ha la deixa de *marcha et dimidie* d'argent, amb l'anotació següent: «per fer-ne un calze». Havia de ser habitual el fet de fer fondre monedes, anells i altres objectes, procedents generalment de llegats testamentaris, per fabricar o adobar calzes o creus, que són les obres més recurrents en aquest tipus de documentació.

Malauradament, són ben poques les obres que han perviscut. Pel que fa als calzes, gairebé tots els que han sobreviscut de primeres cronologies procedeixen d'arqueologia, de tombes generalment de dignitats eclesiàstiques (bisbes) i també de clergues, i, per tant, ens donen una escassa informació artística. No és el mateix un objecte creat per a la litúrgia que un objecte que s'ha de soterrar. En aquest sentit, tampoc no tenim informació gaire concreta pel que fa a les descripcions dels inventaris. En el que ens ocupa, per exemple, només se'ns facilita la quantitat, no hi ha descripció. Així, doncs, hem de recórrer a obres conegudes en altres contrades per fer-ne el seguiment i refer el prototipus del que podrien haver estat les obres catalanes d'aquest període.

Pel que fa als inventaris pròpiament catalans, el 30 de juliol de l'any 979,¹⁹ a la mort de l'abat Guidiscle, es féu el del tresor del culte del monestir de Ripoll, i, per bé que el nostre inventari és molt posterior, en més de dues centúries, l'inventari ripollès no deixa de ser un referent per poder comparar-los. Entre els diferents ítems de l'altar major de la catedral vigatana, recordem que se citen els vasos necessaris per a la celebració de la litúrgia en aquest altar.

Els nou calzes d'argent són un important nombre d'aquests vasos litúrgics que contrasta amb els tres calzes i llurs patenes, també d'argent, de l'inventari ripollès de l'any 979 (deixem de banda els d'estany, que també n'hi havia). Aquest fet reafirma la importància del culte celebrat a l'altar de la catedral vigatana.

També hi havia tres creus, de les quals no s'especifica cap ornamentació i que possiblement eren creus d'altar d'argent, tal com s'indica en el marge del foli, de les que s'acostumava a utilitzar en les celebracions litúrgiques. En l'inventari ripollès, es recullen dues creus d'argent i una altra d'or amb pedres. Versemblantment, aquesta anotació ens dona a conèixer l'existència d'una creu que considerem important dins aquell

19. E. JUNYENT, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1992, p. 6-8.

tesor. Una creu d'or ornamentada amb pedres precioses que conformaria una tipologia sorgida o emparentada amb les creus bizantines d'aquella cronologia, una tipologia que, amb variants, era molt estesa a l'Europa occidental (cristiana), i que, malgrat que no se'n conserva cap a Catalunya (d'aquesta cronologia), sí que se n'han preservat algunes en altres contrades. Notem la transcendència d'aquest ítem per al nostre estudi, tan mancat d'obra, i, també, la vinculació entre ambdues esglésies de mans d'Oliba (971-1046), abat de Ripoll (1008-1046) i bisbe de Vic (1017-1046), durant els primers decennis de l'onzena centúria.

Els dos encensers que se citen haurien de correspondre a alguna de les formes més habituals d'aquesta tipologia, de les quals el Museu Episcopal de Vic està ben assortit.²⁰ També s'esmenten altres vasos necessaris per al culte litúrgic i habituals en aquest context.

LES OBRES

El calze és el vas litúrgic més important, puix que s'hi conté la sang de Crist, i és per això que és també el més significatiu.²¹ Suposem que els calzes de l'altar major de la catedral vigatana eren del tipus habitual (coneguts com a *ordinaris*, per diferenciar-los dels *ministerials*, amb nanses laterals, però no sembla que aquests es corresponguessin amb les necessitats d'un altar), fets amb argent, com era comú en el mobiliari de les esglésies més importants i, per tant, més ben dotades. Malgrat això, no s'especifica cap més detall, per la qual cosa hem de suposar que adoptarien la forma més habitual: o bé copa gran i oberta recolzada damunt un peu de diàmetre similar i unit a la copa per un nus sense tija mitjancera, com el calze d'Arboló,²² de la segona meitat del segle XII, o bé amb tija més semblant a la del calze de sant Bernat Calbó (1180-1243, bisbe de Vic des del 1233),²³ obra més evolucionada, que desenvolupa una tija amb un petit nus que la diferencia en dos trams. Com a darrer ítem, s'hi anota el calze donat per Pere de Taverter, i el fet que se l'assenyali com a «magnum» sembla indicar que podria tractar-se d'un calze amb una ornamentació important que el diferenciava dels altres.

La patena, complement del calze, no consta en l'inventari del mobiliari. Normalment, presentava una forma ben senzilla. Tenim algun exemple del taller català que ens ha perviscut. Per proximitat geogràfica i cronològica, tornem a esmentar la del bisbe vigatà sant Bernat Calbó, que ens il·lustra perfectament, tant per la forma com per la decoració, sobre aquesta tipologia.

No hi havia cap diferència entre la creu fixada a l'altar per mitjà d'un peu de suport per ser-hi exposada i la mateixa creu a la qual se li emmetxava una canya de fusta o de metall per a les processons. Així, doncs, les creus aquí anotades servien indistintament per a ambdós usos. L'inventari registra tres creus d'argent, una de les quals tenia relíqui-

20. Museu Episcopal de Vic, núm. inv. 3854 i 4436 (bronze i ferro forjat) i 3853 (bronze).

21. J. GUDIOL, *Nocions d'arqueologia sagrada catalana*, 2a ed., Barcelona, J. Porté, 1931, p. 270-271.

22. Calze d'Arboló, segle XII, peltre. Museu Diocesà d'Urgell, núm. inv. 34.

23. Calze de sant Bernat Calbó, segle XIII, peltre. Museu Episcopal de Vic, núm. inv. 10614.

es del *lignum crucis*; en aquest cas, sí que es tracta d'una creu reliquiari, amb restes del *lignum* de la creu de Crist, per ser mostrada als fidels.

Tabulam et amigdalum, és a dir, un frontal d'altar d'argent amb l'ametlla central i la imatge que el presidia. No se'n conserva cap de metall d'època romànica a Catalunya, però sí tenim exemples molt reeixits de fusta, alguns dels quals són al Museu Episcopal de Vic. Els frontals avui conservats expliquen com eren els d'argent d'època romànica, amb argent repussat i ornats amb pedres. Segons la informació que ens proporciona l'inventari, la disposició del frontal de l'altar major seria la clàssica, amb la imatge central possiblement de Crist en majestat dins la màndorla o ametlla i envoltat per figures santes, potser adient a la vida de sant Pere, el sant titular de l'esmentat altar. Fins a l'inici del segle XIX, havien perviscut dos frontals romànics, el de Girona (del qual resta algun fragment reaprofitat) i el de Vic, però les necessitats bèl·liques els feren fondre.²⁴ Com a exemple, podem citar el de Sant Pere de Ripoll, dels anys 1160-1180, amb refecions del segle XIII.²⁵

Les obres que registra l'inventari osonenc, les situem dins el marc cronològic que abasta la segona meitat del segle XII i les primeres dècades del XIII. Aquestes dates primerenques ens fan suposar que es tracta d'obres de producció catalana, abans de l'entrada massiva d'obra llesmosina, no gaire més tardana. Aquest fet el fonamentem en l'estudi que estem realitzant per a la tesi doctoral i, també, per unes altres dues raons importants: d'una banda, perquè en cap moment s'esmenta Llemotges, com serà habitual als inventaris on es registren aquestes produccions, i, de l'altra, i més important, pel material emprat, l'argent, segons s'indica expressament. Ans al contrari, Llemotges treballava el coure.

La riquesa d'aquest inventari d'altar i de la documentació i l'obra conservades, així com la cura que al llarg dels temps han tingut i tenen els responsables del seu llegat artístic, reafirmen la importància que tingué el bisbat de Vic en època medieval, per damunt d'altres bisbats catalans.

24. M. S. GROS, *Museu Episcopal de Vic: Romànic*, Sabadell, AUSA, 1991, p. 36.

25. Frontal de Sant Pere de Ripoll. Museu Episcopal de Vic, núm. inv. 556. M. S. GROS, *Museu...*, núm. 26-27.

152

. atq; bngary sacista . n̄ non
 nonicoꝝ . donans e b̄narde . y q̄
 habuer̄ p largitione canonice
 nre . r̄ nram . Jā deam v̄ domū
 v̄llib; suis . quātū tu genitorib; ibi
 cū nro cōsilio . r̄ simile oī tue
 p̄p̄mes tua ad fūruū r̄ fidelitate
 p̄stare quibuscūq; malis nos
 r̄ exire q̄ndocūq; voluerim; . r̄
 i unū canonicale siml cum
 unū in festiuitate s̄ ḡnhaet .
) urū accipe . in p̄o n̄r̄o
 utruūq; ur̄m . si infante le
 i inquietudine . reuertat̄ in sus
 stete ad om̄e voluntate
 c. ches m̄ ut in antea ibi do
 i e p̄ fidem rectā line engan .
 sigs h̄ dirūpe nolūt agere
 xnu . k̄ julii . Anno . vii . rag
 .)) .
 p̄michruus firmāū n̄re petrus . f .
 r̄ sc̄a Eugenia .

H̄ altare b̄i pet̄ .
 H̄one calices .
 Duos pelues . argenti .
 Duas canadellas
 v̄n̄cava .
 Q̄da vas p̄ estmate
 s̄ s̄ duo t̄bula
 Tres cruces . argenti
 Q̄da lignū d̄ij
 Tabula p̄ Amigdalū
 r̄ q̄da aliud t̄t̄m
 s̄ s̄ h̄ . x . anulos .
 s̄ s̄ s̄ octo cooptaua
 n̄re bona r̄ v̄lta .
 s̄ s̄ Duo text̄ argenti .
 s̄ s̄ q̄da calice magnū q̄
 . p . d̄ . auaareto q̄da sac̄ta
 v̄n̄re dimisit altari sc̄i pet̄ .

r̄ yxōiq; nre beatrix r̄ p̄ocio
 h̄ant r̄ teneant . r̄ bene labo
 ro closo unde dabunt̄ annua
 ot̄ r̄ vii . d̄ . monete ui

Figura 1. ACV, armari 37, núm. 15, f. 152.